

LUND UNIVERSITY

Alltför mänskliga rättigheter? : den allmänna förklaringen som ett levande dokument

Lindkvist, Linde

2013

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Lindkvist, L. (2013). *Alltför mänskliga rättigheter? : den allmänna förklaringen som ett levande dokument*. (Mänskliga rättigheter vid Lunds universitet : student- och forskarskriftsamling.; Vol. Vol. 6, Jubileumsutgåva 2013). Mänskliga rättighetsstudier, Lunds universitet.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Alltför mänskliga rättigheter?

Om den Allmänna förklaringen som ett levande dokument¹

Linde Lindkvist, doktorand i mänskliga rättigheter
linde.lindkvist@mrs.lu.se

1. En myt och dess verkan

Det är i dag en etablerad sanning att FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter från 1948 tillkom som ett svar på förintelsen. I såväl politiska som akademiska sammanhang återkommer berättelsen om hur det internationella regelverket om mänskliga rättigheter uppstod som en försäkran om att den nazistiska regimens brutala handlingar, och framförallt det industriellt genomförda folkmordet på sex miljoner europeiska judar, aldrig någonsin får upprepas. “Den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter föddes mot bakgrund av en krossad mänsklighet”, sade den förre generalsekreteraren Kofi Annan när han talade i Lund 2008: “För författarna var övergreppen som begåtts under det Andra världskriget fortfarande färska i minnet”.² Liknande formuleringar möter vi i många introduktionsböcker om mänskliga rättigheter. Brian Orend skriver exempelvis i *Human Rights: Concept and Context* (den första bok som studenterna på kandidatprogrammet i mänskliga rättigheter i Lund – förhoppningsvis – läser) att den enskilt viktigaste anledningen till att idén om mänskliga rättigheter vann mark efter det Andra världskriget var den utbredda avsky som politiker, diplomater och aktivister kände inför det nazistiska folkmordet på judar.³

Även i den forskning som direkt handlar om den Allmänna förklaringens tillkomst historia är det här den vanligaste tolkningslinjen. I sin detaljerade studie av förhandlingarna bakom deklarationen menar Johannes Morsink att den gemensamma reaktionen mot förintelsen var den viktigaste anledningen till att delegaterna i FN:s kommission om mänskliga rättigheter lyckades överbygga sina politiska, ideologiska och kulturella olikheter. Erfarenheten av den nazistiska regimens handlingar gav delegaterna en gemensam plattform från vilken de kunde nå fram till en kompromiss om vilka rättighetsprinciper de ville förankra på ett internationell plan. Morsink påpekar att preamblen till slutversionen av förklaringen hänvisar till “de barbariska gärningar som har upprört mänsklighetens samvete”. Som jag läser Morsink menar han att den meningen ger oss nyckeln till hela historien om textens tillkomst.⁴

I de flesta fall när den Allmänna förklaringen framställs som ett svar på förintelsen är det för att på ett eller annat sätt understryka textens historiska relevans. I sin personligt färgade exposé över de mänskliga rättigheternas historia skriver Willy Strzelewicz att det är mot bakgrund av förintelsen som den Allmänna förklaringens betydelse och funktion framträder: “Den har åter tänt traditionens fackla och för den vidare”.⁵ Strzelewicz intresserar sig inte i första hand för vad texten säger. Den Allmänna förklaringens betydelse består främst att den inleder en tid då idén om mänskliga rättigheter, en idé som enligt Strzelewicz utkristalliserades redan under slutet av 1700-talet, kan återfå sin moraliska och politiska relevans. Texten representerar därmed en ny början. Den markerar ett avsteg från, eller till och med en uppgörelse med, vårt destruktiva förflutna.

Men det finns också tänkare som använder bilden av Allmänna förklaringen som en reaktion på förintelsen för att kasta ljus på textens innehåll. Det mest intressanta exemplet som jag har stött på under senare år är Anna Grears bok *Redirecting Human Rights*. Gear, som lutar sig mot Morsinks framställning, hävdar att den Allmänna förklaringens huvudsyfte var att skydda människan i hennes “förkroppsligade sårbarhet”. Vad författarna hade för ögonen var den enskilda människan, inte som abstrakt idé eller som innehavare av någon särskild juridisk status (ex. medborgare eller flykting), utan som levande varelse av kött och blod. Gear ser bland annat spår av den här omsorgen om den sårbara människan i preamblens hänvisning till det “inneboende värdet hos alla som tillhör människosläktet”. Där står det, svart på vitt, betonar Gear, att det är som medlem av en art som människan har värde och

rättigheter.⁶ Den läsning av den Allmänna förklaringen som Grear gör har en uttalad politisk dimension. Hon är kritisk mot den oklarhet som finns i det internationella regelverket när det kommer till frågan om vem som kan vara bärare av mänskliga rättigheter. Som konkret exempel nämner hon det första tilläggsprotokollet till Europakonventionen från 1952 där rätten till egendom sägs gälla för "Every natural or legal person". Grear visar hur den här typen av formuleringar i de internationella konventionerna skapar kryphål genom vilka olika slags aktörer, inklusive transnationella företag, kan göra sig till klagande i internationella domstolar om mänskliga rättigheter, men också på ett mer allmänt plan kan använda sig av människorättspråket för att främja sina intressen.⁷

Enligt Grear är det här en naturlig men olycklig bieffekt av att mänskliga rättigheter har kodifierats som internationell rätt. Det ligger i det juridiska systemets natur, menar hon, att i första hand konstruera rättighetsbäraren som en rättslig *persona*, som en skepnad som olika aktörer kan anta. För juridiken finns det ingen själv motsägelse i att internationella överenskommelser som vi betecknar som konventioner om "mänskliga" rättigheter också kan komma att skydda andra aktörer. För att korrigera den här tvetydigheten i det internationella regelverket menar Grear att vi gör bäst i att återvända till tillkomsthistorien. Genom att påminna oss om den ursprungliga drivkraften bakom det internationella regelverket kan vi på ett tydligare sätt ringa in vem det är skapat för. Mänskliga rättigheter är till för den mänskliga varelse som är kapabel till fysiskt och psykiskt lidande, inte för något abstrakt idé om människan och än mindre för en figur i någon juridisk formel.⁸ Därmed blir bilden av den Allmänna förklaringen som ett svar på förintelsen inte enbart historisk förklaring. Det är en bild som ger hela projektet med mänskliga rättigheter dess riktning.

2. Den nya historieskrivningens utmaningar

Som jag ser det har vi anledning att vara sympatiskt inställd till Grears projekt. Det genomsyras av en vilja att göra dagens vildvuxna regelverk om mänskliga rättigheter till ett effektivt medel i händerna på människor som befinner sig i situationer där de riskerar att utsättas för direkt fysiskt och psykiskt lidande. Problemet är att den berättelse om den Allmänna förklaringens tillkomst som hon gör sitt argument beroende av, inte håller.

Under senare år har flera historiker uppmärksammat att det, tvärtemot vad Morsink föreslår, inte finns några direkta referenser till folkmordet på judar i mötesprotokollen från MR-kommissionens förhandlingar. Flera av delegaterna gjorde allmänna hänvisningar till krigets brutalitet eller till "nazismen". Men ingen hänvisade direkt till den slutgiltiga lösningen, och bara undantagsvis till den diskriminering som europeiska judar utsattes för före och under kriget. Marco Duranti hävdar i sin revisionistiska studie över bakgrunden till den Allmänna förklaringen och Europakonventionen att det vore rent felaktigt att tolka sådana generella hänvisningar som att de specifikt handlade om förintelsen.⁹ Duranti vänder sig också mot de historiker som föreslagit att delegaternas tystnad om offrens identitet kan förstås som en vilja att översätta det lidande som specifika grupper av människor fick utstå till en 'universell vision' om mänsklig värdighet.¹⁰ Problemet med den tolkningen, menar Duranti, är att det ändå inte förklarar varför ingen av författarna, trots att några av dem själva hade erfarenheter av den nazistiska förföljelsen av judar, hänvisade till dessa handlingar för att legitimera kommissionens arbete.

Duranti föreslår istället att tystnaden om förintelsen var strategisk. Flera av delegaterna förstod den Allmänna förklaringen som en text som skulle ersätta de traktater om minoriteters rättigheter som varit gällande under mellankrigstiden. Dessa traktater hade tillkommit under fredsförhandlingarna i Versailles 1919 och hade då varit ett direkt svar på rapporterna om antisemitiskt våld i Östeuropa. Redan från början var traktaterna kontroversiella eftersom de begärde att "nya" stater som Polen, och Tjeckoslovakien skulle tillgodose ett långtgående skydd för nationella, etniska och religiösa minoriteter samtidigt som de Allierade makterna inte gjorde liknande åtaganden. Under mitten av 30-talet krackelerade hela systemet när den nazistiska regimen i Tyskland, med de Allierades goda minne, började använda situationen för de tyska minoriteterna i flera Öst- och centraleuropeiska länder för att

rättfärdiga sin expansiva politik. Under och efter kriget var de flesta därför överens om att det kollektiva skyddet för minoritetsgrupper måste överges för en politik som var lättare att förena med en internationell ordning baserad på stabila nationalstater.¹¹ Duranti sällar sig till en skara av historiker som ser det här som den viktigaste förklaringsgrunden till varför det internationella regelverket om mänskliga rättigheter växte fram efter kriget.¹² I det sammanhanget menar Duranti att direkta hänvisningar till situationen för Europas judar skulle kunnat tolkas som ett implicit stöd för en fortsättning av det system som varit rådande under mellankrigstiden.¹³ Mark Mazower hävdar att medan Folkmordkonventionen var en uttalad reaktion på det våld som riktats mot särskilda etniska grupper och därmed uppvisade en viss kontinuitet med minoritetstraktaterna, speglade den Allmänna förklaringen en ny trend inom internationell politik. Förklaringen var en del av en renässans för en vision om en internationell ordning baserad på fred mellan stabila och enhetliga nationalstater. Inom ramen för en sådan vision var det helt enkelt mindre kontroversiellt att föreställa sig ett internationellt skydd för individuella mänskliga rättigheter än minoriteters rättigheter.¹⁴

En sådan revision av historien om den Allmänna förklaringens tillkomst innebär också att dess historiska betydelse ifrågasätts. Enligt den tolkningslinje som Duranti och andra historiker i samma fält föreslår, föddes inte det internationella regelverket om mänskliga rättigheter i första hand som en moralisk reaktion på den nazistiska regimens brutala handlingar. Samuel Moyn hävdar istället att den Allmänna förklaringen snarare bör beskrivas som ett tröstpris. Den var ett sätt för det internationella samfundet att framstå som hängivet höga moraliska värden samtidigt som man övergav mer radikala löften om att skydda rätten till nationellt självbestämmande och rättigheter för utsatta minoritetsgrupper. En sådan tolkning förklarar också varför den Allmänna förklaringen till en början fick ett ljummet mottagande utanför FN, menar Moyn.¹⁵ Till skillnad från rätten till självbestämmande, som blev ett centralt retoriskt verktyg bland antikolonialister världen över, var det förhållandevis få transnationella rörelser under 50- och 60-talen som samlades kring idén om mänskliga rättigheter. Det var först under 1970-talets senare hälft, insisterar Moyn, som frivilligorganisationer som Amnesty International och Helsinki Watch "återupptäckte" den Allmänna förklaringen och omdefinierade den som en konstituerande text för den internationella MR-rörelsen. Det var alltså först tre decennier senare som 1948 kom att ses som ett genombrottsår för mänskliga rättigheter.¹⁶

Historiker som Duranti, Moyn och Mazower har gjort viktiga insatser för att stimulera samtalet om hur vi bör förstå den Allmänna förklaringens tillkomst och verkningshistoria. Även om deras framställningar lämnar många luckor och frågetecken är de omöjliga att bortse från när vi angriper frågan om den Allmänna förklaringens historiska relevans.¹⁷ Däremot upprätthåller sig dessa historiker mindre vid hur en omtolkning av tillkomsthistorien påverkar hur vi förstår den Allmänna förklaringens innehåll. Den nya historieskrivningen ger få ledtrådar till hur vi ska förstå den människosyn som återspeglas i texten. Frågan kvarstår därmed om Anna Grears tolkning av den Allmänna förklaringen som en appell för den förkroppsligade och sårbara människan fortfarande håller, även om den berättelse som hon förlitar sig på inte gör det.

3. Vem är människan i den Allmänna förklaringen?

Givetvis är det i princip omöjligt att besvara frågan om vilken människosyn som författarna omfattade. Att svara på den frågan skulle kräva en övernaturlig förmåga att förstå hur människor i det förflutna tänkte. Dessutom skulle vi behöva ta hänsyn till att alla författarna hade olika erfarenheter och förväntningar som påverkade hur de förstod de centrala begrepp som de enades om att inkludera i deklarationstexten. Vad vi däremot kan säga är att det i det omfattande materialet från förhandlingarna finns ganska lite som talar för att Grears tolkning om de ursprungliga drivkrafterna till förklaringen stämmer. För flera av de ledande aktörerna i FN:s kommission för mänskliga rättigheter var det inte människan som materiell varelse som texten i första hand skulle skydda. I centrum stod istället människan som *person*; människan som moralisk och rationell varelse, som "utrustad med förnuft och samvete" och förmågan att "handla gentemot andra i en anda av gemenskap" (Artikel 1).

En av huvudaktörerna bakom den formuleringen av den mänskliga naturen i Artikel 1 var den libanesiske delegaten, Charles Malik. Innan han rekryterades som libanesiskt sändebud till FN och USA hade Malik disputerat i filosofi vid Harvard och förestått den filosofiska institutionen vid American University i Beirut. Hans rapporter från FN-förhandlingarna till utrikesministeriet i Beirut vittnar om att han njöt av uppdraget i kommissionen för mänskliga rättigheter. Delvis eftersom det gav honom möjlighet att få umgås med Eleanor Roosevelt och höra hennes historier från tiden i Vita huset, men framförallt för att det gav honom ett avbrott från mer momentana och tekniska politiska frågor. Vad kommissionen ägnar sig åt, skrev Malik, är ingenting mindre än att "definiera människans värde och värdighet".¹⁸

I den andan ägnade Malik mycket av sin energi i förhandlingarna till att försvara nödvändigheten av Artikel 1. Malik betonade att artikeln var central eftersom den markerade att det var människans inre domäner; hennes förmåga till moraliskt handlande och till att få kunskap om Sanningen, som skiljde henne från djuren och befäste hennes värde. Även om flera andra delegater delade Maliks uppfattning om att det var dessa aspekter i den mänskliga naturen som var grunden för idén om mänskliga rättigheter, var de inte lika övertygade om att den var nödvändig i en principförklaring från FN.¹⁹ I samma anda arbetade Malik för att religionsfrihetsartikeln, Artikel 18, skulle framhålla den inre tanke-, samvets- och trosfriheten före rätten att manifesteras sina övertygelser. Han betonade att de andra mänskliga rättigheterna, inklusive rätten till fri rörlighet och rätten att undslippa grym eller omänsklig bestraffning, hade som yttersta syfte att säkerställa människans möjlighet till att utveckla sitt tänkande i takt med att Sanningen uppenbarar sig för henne.²⁰

Malik utvecklade det här resonemanget i en rad olika artiklar och anföranden som han författade i anslutning till arbetet i FN. När han där förklarade vad han såg som det centrala hotet mot mänskliga rättigheter i den moderna tiden begränsade han sig inte till någon särskild ideologi eller politisk regim. Han upprätthöll sig heller inte vid de brutala handlingar som begåtts under det föregående kriget. Det centrala hotet mot mänskliga rättigheter utgjordes av "materialismen", som enligt Malik reducerade förståelsen av människan till en enbart kroppslig och dödlig varelse. En tendens som, menade han, förenade flera av den moderna tidens ideologiska strömningar.²¹ När Malik, strax efter att Generalförsamlingen i Paris hade antagit den Allmänna förklaringen, inbjöds till att tala på en lunch för Kyrkans världsråds internationella gren inledde han med att sammanfatta vad han såg som kärnan arbetet i kommissionen för mänskliga rättigheter: "The deepest formulation of the significance of the present international activity in the field of human rights is that it is a faint echo, on the international plane, of a spiritual reaction against the modern dissolution of the human soul. We are trying in effect, knowingly or unknowingly, to go back to the Platonic-Christian tradition which affirms man's original, integral dignity and immortality".²²

Det är svårt att tänka sig två mer vitt skilda läsare av den Allmänna förklaringens budskap än Anna Grear och Charles Malik. För Grear är förklaringen ett svar på mänskligt lidande; ett försök att värna den förkroppsligade och sårbara människan i ljuset av de brutala handlingar som ägt rum under kriget och då i synnerhet det nazistiska folkmordet på judar. För Malik var förklaringen istället ett svar på vad han såg som en bredare tendens i den moderna tiden att avsakralisera människan genom att först och främst se henne som en materiell varelse. Förklaringen bekräftade att människan inte enbart är medlem av en art, utan också en person, en varelse som är utrustad med förnuft och samvete och därmed också besitter förmågan att förnimma och föra sig själv i samklang med en högre, gudomlig Sanning.

Om vi ska avgöra vem av dessa som bäst fångar den ursprungliga andemeningen i den Allmänna förklaringen är det frestande att lämna segerkransen till Malik – han var ju trots allt med och författade texten. Men även om hans tolkning möjligtvis fångar hur många i hans samtid förstod textens budskap betyder inte det att samma tolkning är auktoritativ för vad den Allmänna förklaringen har kommit att betyda eller kan komma att betyda.

Det finns mycket som tyder på att den nutida förståelsen av den Allmänna förklaringen som ett svar på förintelsen, inte enbart beror på metodologisk oskärpa bland de forskare som ägnat sig åt textens tillkomsthistoria. Från 90-talet och framåt, inte minst som ett svar på folkmordet i Rwanda och inbördeskrigen på Balkan, har den internationella diskursen om mänskliga rättigheter kommit att flätas samman med begrepp som folkmord, humanitär rätt och transitionell rättvisa.²³ Om författarna till den Allmänna förklaringen och Folkmordskonventionen då såg varandras projekt som delvis motstridiga tenderar vi i dag istället att förstå dem som överlappande. Det är inte en orimlig tolkning att "myten" om den Allmänna förklaringen som ett svar på förintelsen föddes i samband med att 90-talets trauman kom att tolkas som kränkningar av mänskliga rättigheter.

Insikten om att den Allmänna förklaringen tolkas annorlunda idag än 1948 kan leda till olika slutsatser. En möjlighet är att fördjupa vår kritik av den nutida mytbildningen. Den kanske största faran med att fästa sig för starkt vid bilden av den Allmänna förklaringen som ett svar på förintelsen, är att vi leds till att tro att det internationella regelverket om mänskliga rättigheter kan rädda oss från att historien upprepar sig. Det värt att dra sig till minnes Hannah Arendts påpekande om att judarna i det Tredje riket förlorade sin politiska status som medborgare innan de förlorade sina rättigheter. Det är med andra ord inte säkert att arbetet för att förverkliga mänskliga rättigheter automatiskt leder till att vi hjälper till att undanröja de grundläggande förutsättningarna för nya folkmord. En annan, och mer konstruktiv möjlighet, är att inse att den Allmänna förklaringen *de facto* är ett levande dokument; en text vars budskap hela tiden förändras i ljuset av de frågor som vi i vår samtid ställer till den. Som ett levande dokument blir den Allmänna förklaringen inte längre ett svar på vad mänskliga rättigheter *är*, utan en källa till inspiration för ett pågående samtal om vad mänskliga rättigheter bör vara.

I ljuset av en expanderande rättighetsdiskurs – som till och med öppnar för att transnationella företag kan göra sig till bärare av mänskliga rättigheter – kan Grears projekt rättfärdigas. Hon hjälper oss att fästa blicken på frågan om vem och vad det här regelverket verkligen är till för. Och hon påminner oss om att svaren på den frågan inte kan sökas i de juridiska dokumenten. Men som jag har försökt visa i den här artikeln är det också bräckligt att söka efter svar hos författarna till den Allmänna förklaringens. I motsats till vad den etablerade sanningen säger har förklaringen en brokig och delvis väldigt problematisk tillkomsthistoria. Med andra ord handlar inte det projekt som Grear föreslår om att återvända till en ursprunglig betydelse. Det handlar istället om att göra principer som formulerades för helt andra syften för drygt 60 år sedan till effektiva redskap för att motverka mänsklig sårbarhet och lidande i vår samtid.

Slutnoter

1

² Kofi A. Annan. *Establishing a Culture of Prevention*. Anna Lindh-föreläsningen, Lunds universitet, 2008. <http://rwi.lu.se/old/publicseminars/annalindh/lecture08.pdf> (hämtad 2013-06-18).

³ Brian Orend. *Human Rights: Concept and Context*. Peterborough: Broadview Press, 2002, 16, 219.

⁴ Johannes Morsink. *The Universal Declaration of Human Rights: origins, drafting and intent*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1999, 36-37, 90-91.

⁵ Willy Strzelewicz. *De mänskliga rättigheternas historia: från den amerikanska oavhängighetsförklaringen till våra dagar*. Stockholm: Ordfront, 2001, 262.

⁶ Anna Grear. *Redirecting Human Rights: Facing the Challenge of Corporate Legal Humanity*. Palgrave Macmillan, 2010, 145-7.

⁷ *Ibid.*, 23.

⁸ *Ibid.*, 40-1.

- ⁹ Marco Duranti. "The Holocaust, the Legacy of 1789 and the Birth of International Human Rights Law: Revisiting the Foundation Myth". *Journal of Genocide Research* 14, no. 2 (2012): 159-86.
- ¹⁰Se exempelvis: Daniel Cohen. "The Holocaust and the Human Rights Revolution of the 1940s: A Reassessment." I *The Human Rights Revolution. An International History*, Akira Iriye, Petra Goedde & William I. Hitchcock (red), 53-71. Oxford University Press, 2012.
- ¹¹ Se ex. Eduard Beneš. "The Organization of Postwar Europe." *Foreign Affairs* 20, no. 2 (1942): 226-42.
- ¹² Se ffa: Mark Mazower. "The Strange Triumph of Human Rights, 1933-1950." *Historical Journal* 47, no. 2 (2004): 379-98. I sin analys följer Mazower bl.a. Inis L Claude. *National Minorities: An International Problem*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1955.
- ¹³ Duranti, *The Holocaust, the Legacy of 1789 and the Birth of International Human Rights Law: Revisiting the Foundation Myth*, 169.
- ¹⁴ Mark Mazower *No Enchanted Palace: The End of Empire and the Ideological Origins of the United Nations*. Princeton University Press, 2009, 130, 141-3.
- ¹⁵ Samuel Moyn. *The Last Utopia: Human Rights in History*. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2010, 45-7.
- ¹⁶ Ibid., 121. Se också Jan Eckel och Samuel Moyn (red). *Moral für die Welt? Menschenrechtspolitik in den 1970er Jahren*. Vandenhoeck + Ruprecht Gm, 2012.
- ¹⁷ För min syn på Moyns bok: Andrea Karlsson och Linde Lindkvist. "Triumf, tröstpris eller öppen praktik? De mänskliga rättigheternas historia." *Historisk tidskrift* 2012:1 (2012).
- ¹⁸ The Charles Malik Papers, Library of Congress, Washington D.C, Box 81, Folder 5.
- ¹⁹ Glenn Mitoma. "Charles H. Malik and Human Rights: Notes on a Biography". *Biography*. Vol. 33, no. 1 (2010): 226.
- ²⁰ Charles Malik. "The Universal Declaration of Human Rights". I *Free and Equal : Human Rights in Ecumenical Perspective*. O. Frederick Nolde (red). Geneva: World Council of Churches, 1968.
- ²¹ Charles Malik. "What Are Human Rights?". *The Rotarian* (August 1948): 8-10.
- ²² För en tryckt version av anförandet: Charles Malik. "Human Rights and Religious Liberty." *Ecumenical Review* 1, no. 4 (1949): 404-9.
- ²³ Moyn, *The Last Utopia*, 176-7.